

**Szakmai beszámoló a Magyar Tudományos Akadémia
Vas Megyei Tudományos Testülete 2023. évi tevékenységéről**

Előzmények

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Magyar Tudományos Akadémia Vas Megyei Tudományos Testülete (továbbiakban MTA VATT) 2013-ban megkötött, majd 2016-ban módosított *Együttműködési megállapodás* (Ikt. szám: 61.360–19/2013., 67.177–18/2016.) II. fejezete 6. pontja értelmében az MTA VATT köteles tevékenységéről írásos beszámolót készíteni és azt Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata részére megküldeni.

2023-ban az MTA VATT Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatához nem pályázott működési támogatásra és rendezvény megvalósítására.

Az MTA VATT 2014 óta rendezi az *Év élőlényei, ásványa és ősmaradványa* című előadást. 2020-tól a rendezvényt a Savaria Múzeummal közösen szervezzük, és családi délutánnal bővítettük. Mivel az MTA VATT-nak nincs saját digitális felülete, ezért a Savaria Múzeum honlapján jelentek meg az MTA VATT közreműködésével támogatott események.

Az MTA VATT kezdeményezésére 2021-ben indult a *Szombathelyi Természetbúvár* program. 2023-ban a program három, egymáshoz szervesen illeszkedő elemből állt.

- Az év élőlényei, ásványa és ősmaradványa 2023-ban
- Eltűnő – feltűnő sokféleség
- Állatok világnapja

**AZ ÉV ÉLŐLÉNYEI, ÁSVÁNYA ÉS ŐSMARADVÁNYA 2023-BAN
CSALÁDI DÉLUTÁN A SAVARIA MÚZEUMBAN
2023. március 25.**

Az MTA VATT a 2014 óta rendezi az *Év élőlényei, ásványa és ősmaradványa* című előadást. 2020-ban, első alkalommal a rendezvényt a Savaria Múzeummal közösen szerveztük, és családi délutánnal bővítettük. 2023-ban személyes jelenléttel tarthattuk meg az előadásokat, illetve az év élőlényeihez, ősmaradványához, ásványához kapcsolódó kézműves foglalkozásokat. A természettudományos területen dolgozókon és a múzeumpedagógusokon kívül, a témák iránt érdeklődő múzeumi kollégák bevonásával évről évre, egyre nagyobb volumenű rendezvényeket tudunk létrehozni.

Az aktuális nyerteseket bemutató kamarakiállítás, az év rovarát, halát, kételtűjét, madarát, emlőst, gombáját, fáját, virágát, ásványát és ősmaradványát bemutató előadások és a hozzájuk kapcsolódó kézműves foglalkozások a kisiskolásoktól a felnőtt érdeklődőig széles közönséget vonzottak.

A rendezvény előadói a Savaria Múzeum Természettudományi Osztálya munkatársai, az ELTE Savaria Egyetemi Központ oktatói, a nemzeti parkok munkatársai és a megyében dolgozó biológusok közül kerültek ki.

Idén későbbre tettük a dátumot azzal a szándékkal, hogy a múzeum terei kedvezőbb hőfokkal rendelkezzenek, s az utolsónak megválasztott nyertesekkel kapcsolatos programelemekkel is időben elkészüljünk.

A múzeum néhány hónappal korábban már figyelemfelkeltő plakátokkal és voksolási lehetőséggel (az év ásványa, ősmaradványa, rovára, hala) is népszerűsítette az országos kam-

pányt. Március 10-e a Beporzók napja. A dátum közelsége miatt fontosnak tartottuk beporzóbarát kerteket bemutató plakáttal, alkotó foglalkozásokkal, vagy épp virágpor-határozó ügyességi játékkal felhívni a figyelmet e nélkülözhetetlen rovarokra. A legérdekesebb és legkreatívabb elfoglaltságot a praxinoszkópos méh-animáció elkészítése jelentette.

Idén úgy alakultak a szavazatok, hogy néhány győztesről három mesefigura is eszünkbe juthat. Az év emlőséről a Kisvakond, Az év vadászható vadfajáról Bambi, az őzgida, s az év gyógynövényéről Kippkopp és Tiptopp a két gesztenyegyerek.

A délután folyamán a résztvevők készítettek göteszauruszt, szil-manót, pillangós medált vagy kulcstartót, csini-cini könyvjelzőt, borostyánkővek után kutattak, lenvirágot nyomdáz-
tak, bogarat mintáztak, vakondtúrást modelleztek, sőt, online térben kalandoztak a híres Borostyánkő-úton is. Viaszgyertyát sodrtak – mert ezen a napon megemlékeztünk a beporzókról is! Nem maradhatnak el az aktuális kvízzjátékok, agyas-szavas feladványok, sudokuk sem. Készült egy szöveges-képes dominó és egy óriás memóriajáték! A nap végén egy különleges animációt is megnézhettek.

Együttműködő partnereink: Castellum Teaház

A rendezvény a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósul meg.

Részletes program

A Savaria Múzeum aulájában kamarakiállítás mutatta be az év nyertesait.

14.00–18.00: Múzeumpedagógiai foglalkozások a Savaria Múzeum folyosóin: kabóca medál, kulcstartó, agárkosbor mintás ajándéktasak, törpeegeres túpárna vagy pici alvóka, madaras könyvjelző, mobil-zöld küllő és mászógyík volt készíthető. Megidéztük és képletesen elejtettünk egy eredeti méretű óriásszarvast. Az érdeklődőket különböző szintű és típusú sudokuk és egy év élőlényei-ismereti rakosgató tábla várta.

15.00–18.00: Az év élőlényei, ásványa és ősmaradványa előadóülés (Múzeumbogárklub)

Dr. Vig Károly (Savaria Múzeum): Az év rovара a közönséges temetőbogár. Az év lepkéje a fecskefarkú pillangó

Pődör György (Vasszécsenyi Ásványmúzeum): Az év ásványa az antimonit. Az év ősmaradványa a borostyánkő

Dr. Szinetár Csaba (ELTE SEK): Az év hala a lápi póc

Dankovics Róbert (Savaria Múzeum): Az év kétéltűje az alpesi göte

Dr. Gyurác József (ELTE SEK): Az év madara a barkóscinege

Erdő Ádám (Savaria Múzeum): Az év emlőse a közönséges vakond

Dr. Schmidt Dávid (Soproni Egyetem): Az év gombája a disznófülgomba

Dr. Balogh Lajos (Savaria Múzeum): Az év vadvirága a borzas len

Keszei Balázs (Jurisich Miklós Gimnázium): Az év fája a vénic-szil

Feltöltött anyagok a Facebookon és az Instagrammon

<https://www.facebook.com/events/1180622192597966/>

https://www.instagram.com/p/CqAlvStszlm/?img_index=1

https://www.instagram.com/p/CqDVB6VtYw2/?img_index=1

https://www.instagram.com/p/CqIw2J-tFaR/?img_index=1

<https://www.instagram.com/p/CqSvz6xgiga/>

Médialinkek

https://www.nyugat.hu/cikk/programajanlo_hetvege_marcius_23_24_25_26

<http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/23381/>

Szombathelyi TV Híradó 2023. január 18. – az Év lepkéje

<https://www.sztv.hu/hirek/iden-valasztottak-eloszor-ev-lepkejet>

Szombathelyi TV Híradó 2023. január 26. – A közönséges temetőbogár

<https://www.sztv.hu/hirek/a-kozonseges-temetobogar-lett-az-ev-rovara>

Szombathelyi TV Híradó 2023. február 3. – A közönséges vakond

<https://www.sztv.hu/hirek/a-kozonseges-vakond-lett-az-ev-emlose>

Szombathelyi TV Híradó 2023. február 10. – Az év kétéltűje

<https://www.sztv.hu/hirek/az-alpesi-gote-lett-az-ev-keteltu-2023-ban>

Vas Népe címloldal 2023. február 15. – Mi köti össze a vakondot, az alpesi gótét, a barkóscinegét és a temetőbogarat?

<https://www.vaol.hu/helyi-kozelet/2023/02/mi-koti-ossze-a-vakondot-az-alpesi-gotet-a-barkoscineget-es-a-temetobogarat-prof-dr-vig-karoly-elmondja>

Magyar Katolikus Rádió – Pannon Mozaik 2023. március – Az Év lepkéje
katolikusradio.hu

<https://www.savariaforum.hu/rovat/eloadoules-az-ev-elolenyeirol-a-muzeumban>

Vas Népe 2023. március – Családi nap a Savaria Múzeumban

<https://www.vaol.hu/helyi-kozelet/2023/03/csaladi-nap-a-savaria-muzeumban-lehet-kesziteni-szil-manot-pillangos-medalt-vagy-kulcstartot-is>

A programot Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatja

MEGHÍVÓ

A
Magyar Tudományos Akadémia
Vas Megyei Tudományos Testülete
és a
Savaria Múzeum

tisztelettel meghívja Önt

AZ ÉV ÉLŐLÉNYEI 2023-BAN

című tudományos ülésére

Az ülés helyszíne:
Savaria Múzeum
Szombathely, Kisfaludy Sándor utca 9.

Az ülés időpontja:
2023. március 25. (szombat) 15 óra

A résztvevőket köszönti:

Dr. Vig Károly
elnök
MTA Vas Megyei Tudományos Testülete

Előadások:

Dr. Vig Károly (Savaria Múzeum)
Az év rovára a közönséges temetőbogár
és a fecskéfarkú pillangó

Pődör György (Vasszécsenyi Ásványmúzeum)
Az év ásványa az antimonit
Az év ősmaradványa a borostyánkő

Dr. Szinetár Csaba (ELTE SEK)
Az év hála a lápi póc

Dankovics Róbert (Savaria Múzeum)
Az év kétéltűje az alpesi góte

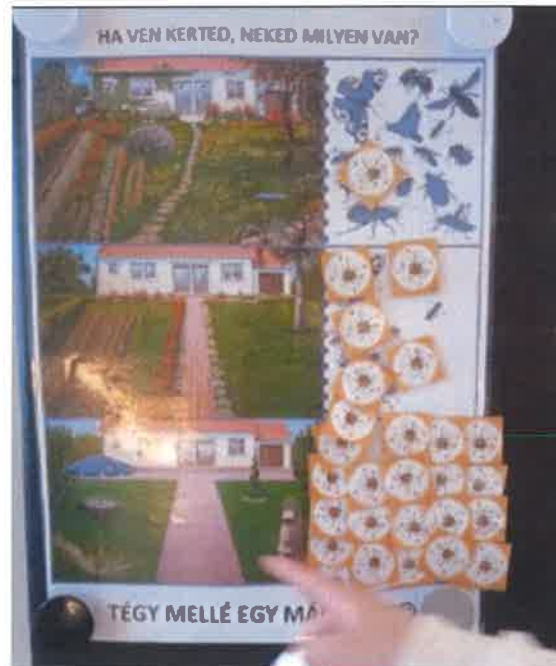
Dr. Gyurácz József (ELTE SEK)
Az év madara a barkóscinege

Erdő Ádám (Savaria Múzeum)
Az év emlőse a közönséges vakond

Dr. Schmidt Dávid (Soproni Egyetem)
Az év gombája a dísznőfülgomba

Dr. Balogh Lajos (Savaria Múzeum)
Az év vadvirága a borzas len

Keszeli Balázs (Jurisich Miklós Gimnázium)
Az év fája a vénic-szil

Pillanatképek az *Év élőlényei, ásványa és ősmaradványa 2023* rendezvényről

ELTŰNŐ, FELTŰNŐ SOKFÉLESEG: ELŐADÓÜLÉS ÉS CSALÁDI DÉLUTÁN A SAVARIA MÚZEUMBAN 2023. június 3.

Újító szándékkal indítottuk útjára a környezetvédelemmel és a biodiverzitással foglalkozó rendezvényünket. Sajnos a vártnál kevesebb látogató érkezett. A parkba kihelyezett asztaloknál mindig volt érdeklődés, de a szakemberek előadásaira kevesen voltak kíváncsiak. Az okok többretűek lehetnek: a téma iránt „felvett érzéketlenség” a klímaszorongást keltő média miatt, elégtelen reklám, vagy épp az időjárás. Mindenesetre, akik eljöttek, tanulságosnak találták az előadásokat. Elsőként prof. dr. Vig Károly szólalt fel egy nem túl kedvező jövőkép felvázolásával. Mit tehetünk a feltehetően most zajló hatodik kihalási időszak folyamatainak lassítására? Milyen kapcsolat van a biológiai és kulturális sokszínűség és a természeti, társadalmi alkalmazkodóképesség között?

Németh Ákos a szombathelyi zöldpolitikáért felelős tanácsnok az elmúlt pár évben a városban megvalósult érdemi eredményekről beszélt. A fásítási és virágosítási projekkel a városszépítésen túl minden élőlény nyertes. A megyeszékhely különböző részein a kopár, pár négyzetméteres területek is fát, a rovarok méhlegelőt kaptak. A szabadidőközpont és környéke kiemelkedően biodiverzív szegmenssé vált. Zajlik egy újabb *1000 fa* program. Ezúttal nem a közterületekre ültetik azokat, hanem magánszemélyek kertjébe, udvarára kérvényezhetők a facsemeték.

Dr. Szentirmai István váratlan balesete miatt videóchaten tartotta meg előadását: *A biológiai sokféleség megőrzése az Őrségi Nemzeti Park területén* címmel.

A jó idő miatt a múzeumpedagógiai foglalkozásokat a parkban tartottuk meg. Nemcsak a rendezvényre érkezők, hanem a parkban szabadidejüket töltők közül is többen leültek az asztalokhoz. Mikroszkópos vizsgálatokat végeztek, kvizeket töltöttek ki, apró ajándéktárgyakat készítettek, illetve csatlakoztak dr. Balogh Lajos botanikai sétájához. A park biológus szemmel történő felfedezése, a különböző összefüggésekre történő ráirányultság izgalmas és lelkesítő volt a résztvevők számára. A gyerekek növényhatározó applikációval fésülték át a parkot, s izgatottan kutatták fel a tulajdonságaik alapján elrejtett, fákra, bokrokra rögzített origami-madarakat.

Részletes program

Előadások a Bogárklubban

15.00 Prof. Dr. Vig Károly: *Eltűnő sokféleség*

15.30 Németh Ákos: *Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!*

16.00 Dr. Szentirmai István: *A biológiai sokféleség megőrzése az Őrségi Nemzeti Park területén*

16.30 Dr. Balogh Lajos: *Botanikai séta a Múzeumparkban*

Múzeumpedagógiai foglalkozások

15.00-18.00

- Madarászok a parkban
- Mikroszkópos vizsgálat gyűjtött „anyagokkal”
- Kutass nAppal! – felfedező játék, fajlista készítés
- Jó kép(keret)et vágunk hozzá
- Természetjáró napló készítés
- Lepke-origami
- Memóriajáték, dominó

Szemléltetés

Külön asztalon bemutató: a láthatatlanoktól a nagyobb rovarokig
Kertfélék lakói mágneses tábla. Te milyen kertben élsz? Milyet szeretnél?

Facebook linkek

<https://www.facebook.com/events/212145318336518/>

https://www.facebook.com/savariamuzeum/posts/727926696001726?ref=embed_post

<https://www.facebook.com/savariamuzeum/posts/pfbid02TyETybrlMDehrdm4ilSrfN56mA2eJaRGMgZ8cvp3AsyhBedcPaP5fWwH4WWZGdFGI>

Médialinkek

https://www.nyugat.hu/cikk/programajanlo_a_hetvegere_egyszal_feszt

<http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/23682/>

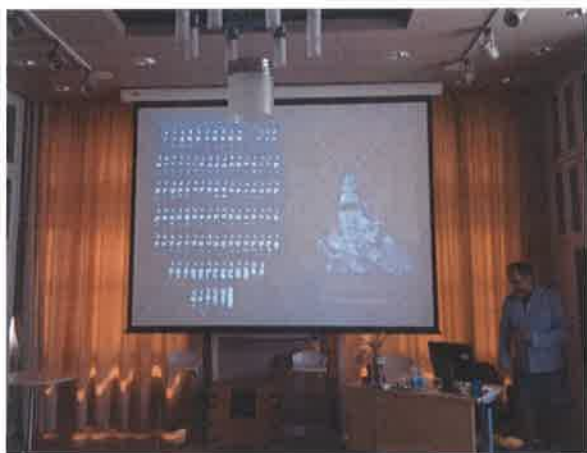
<https://www.vaol.hu/helyi-kozelet/2023/06/a-szombathelyi-muzeumparkban-kalandoztak-a-gyerekek-fotok>

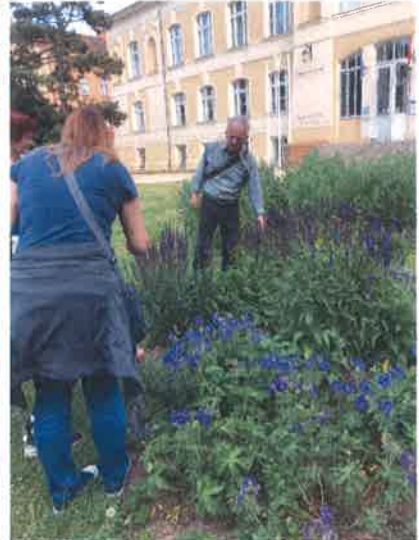
Vas Népe 2023. június 5. – A szombathelyi Múzeumparkban kalandoztak a gyerekek

<https://www.vaol.hu/helyi-kozelet/2023/06/a-szombathelyi-muzeumparkban-kalandoztak-a-gyerekek-fotok>

<https://hironavigator.hu/hir/5250538-a-szombathelyi-muzeumparkban-kalandoztak-a-gyerekek-fotok>

<https://www.savariaforum.hu/rovat/kozosen-fedeztek-fel-a-muzeum-elovilagot>

Pillanatképek Az eltűnő – feltűnő sokféleség című előadóról és családi napról

Tapasztalatok

A Szombathelyi Természetbúvár 2023 projekt megvalósult rendezvényei közül továbbra is *Az év élőlényei, ásványa és ősmaradványa* elnevezésű a legnépszerűbb. A természettudományos téma, főleg, ha állatokról van szó, a gyermekesek számára nagyon vonzó. Látogatóink 90%-át családostok teszik ki a hétféle rendezvényeken.

A látogatószámok összetétele: a családostokon túl kisebb arányban fiatalok, baráti társulások, közép- és időskorúak. *Az év élőlényei*re 143, az *Eltűnő – feltűnő sokféleség* rendezvényre 42 főt regisztráltunk. Ide nyugdíjasok is érkeztek, voltak, akik kifejezetten a sétára jöttek el, s voltak olyanok, családok is, akik a parkban értesültek a programról, s becsatlakoztak.

Facebook oldalunkon több ezres kattintást értek el a bejegyzések. (Az év élőlényei 8575, az *Eltűnő sokféleség* 6171 darabot) Jellemző, hogy a rendezvényekről szóló beszámolók mindig népszerűbbek, több megosztást kapnak, mint maga az esemény. A rendezvényekre kisebb-nagyobb sikerrel mozgósítottuk a helyi médiát, akik a helyi tévében és online platformokon tudósítottak az eseményekről.

AZ ÁLLATOK VILÁGNAPJA 2023. október 3–5., Vasi Skanzen

Az állatok világnapja rendezvény témája „Az életadó élelmek”. Első pillantásra a Vasi Skanzenben a zöld területek és az utcásor házai tűnnek szemünk elé. Az udvarokban azonban különböző haszonállatoknak készült ólak, kaptárak, galambdúccok találhatóak. Táplálékul szolgálhattak ezek az állatok? Milyen élelmet adtak, kaptak? A karámban ma is élnek állatok, a rackajuhok mellett Sári szamár legelész. Az őrési ház pajtájában pedig nyulak élnek a nyúlketrecekben. A rendezvényen felidézünk, mit ültettek eleink a kiskertekbe, s hányféle gyümölcs terem manapság a falu területén? Hogyan dolgozták fel, miként tartósították ezeket régen, és korunkban milyen technológiák állnak rendelkezésünkre?

Az állomásokon különböző játékok, ismeretszerző foglalkozások várták a résztvevőket, sokféle izgalmas tárgy és persze csodás állatokkal!

1. *Érzékenyítő foglalkozás vakvezető kutyák közreműködésével*

2. Mese és nyuszi-simogató jó idő esetén a kisebbeknek, „Ez disznóság!” foglalkozás a nagyobbaknak
3. Kézműveskedések a műhelyekben
4. *Tejudvar: tejfeldolgozás a fejéstől a késztermékig – a Vépi Mezőgazdasági Szakközépiskola és Kollégium diákjainak bemutatója (szerda és csütörtök délelőtt)*
5. Kiskertemben uborka (szerda és csütörtök délelőtt)
6. *Befőtt, aszalvány, lekvár – kiskert, erdő, mező kincsei, tartósítási eljárások*
7. *Gereblye, kakastaréj, fenyőág, tökmag – mikor, hova, miért rajzoljuk? (csak szerda délelőtt)*
8. *A népi halászat és eszközei régen – bemutató a malomnál*
9. *Méz, méz, méz – vendégünk Dolgos Anikó méhész*
10. Réce, ruca, vadliba – tojásolás
11. A 9 magyar kutyafajta története a kispajtában
12. Tereljük össze! Játék a Haranglábnál
13. Boci, boci, tarka: mondókák, dalok, játékok háziállatokkal a karám melletti szlovén háznál
14. Okostojások kvíz
15. Légy élelmes! – kamra, pince, padlás
16. *Pónisimogatás, bátrabbaknak lóraülés a nagyrétnél*
17. Vas Vármegyei Rendőr-főkapitányság nyomozós játéka (csak kedden)

Pillanatképek Az állatok világnapja rendezvényről

Médiamegjelenés

Szombathelyi TV Híradó 2023. október 4. – Gyerekekkel telt meg a Vasi Skanzen

<https://www.sztv.hu/hirek/gyerekekkel-telt-meg-a-vasi-skanzen-a-heten>

<https://www.youtube.com/watch?v=zfcPFv8Oixs>

<https://www.savariaforum.hu/rovat/allatok-vilagnapja--haszonallatokkal-ismerkedtek-a-gyerekek-a-skanzenben>

Vas Népe 2023. október 4. – Állatok, mesék, hagyományok a Vasi Skanzenben

<https://www.vaol.hu/helyi-kozelet/2023/10/allatok-mesek-hagyomanyok-vasi-skanzenban-tobbszaz-gyermek-vett-reszt-a-programokon-fotok>

Az együttműködés tapasztalatai

A *Szombathelyi Természetbúvár 2023* projekt eseményei nagyban hozzájárultak a természetért, környezetünkért felelősséget vállaló szombathelyi, vasi gyermekek és felnőttek tudatos, „zöld” gondolkodásának alakításához. A Szombathelyen elindult városi kezdeményezés (*Vadvirágos Szombathely program*) szerencsésen találkozik az MTA VATT ilyen irányú elkötelezettségével.

2023-ban is bebizonyosodott, hogy a természettudományos témák hívójelként csalogatják a látogatókat, különösen a gyermekes családokat. A *Szombathelyi Természetbúvár 2023* projekt látogatóinak 90%-át ők tették ki. Az iskolai tematikus napokon az első és negyedik osztályos kor közötti gyerekeknek tartottunk foglalkozásokat. Fontosnak tartjuk a pedagógusok visszajelzéseit, melyeket figyelembe veszünk a jövő évi programok kidolgozásánál.

Hatalmas mennyiségű tudás és tapasztalat rejtőzik a falak mögött. Vajon élünk-e vele? Örökkön visszatérő kérdés számomra, hogy használjuk-e azt a tudást, amit a városban, a megyében élő kiművelt emberfők hordoznak? Vagy csak akkor van szükség erre a tudásra, ami-

kor baj van, amikor tüzet kell oltani, de a mindennapok apró döntéseihez már nem vesszük igénybe? Az MTA VATT deklaráltan vállalta és vállalja a közvetítő szerepet Szombathely vezetése, a város és a megye értelmisége között. Ebben a városban élünk, és úgy érezzük, közös felelősségünk részt venni a döntések előkészítésében, véleményezésében. Mindnyájunk érdeke az, hogy a legoptimálisabb döntés szülessen meg, ami hosszú távon mindenki érdekét szolgálja.

Örömmel erősítem meg az MTA VATT létrejöttének egyik célját: aktív részvétel Szombathely, Vas vármegye kulturális és tudományos közéletében, az értékek közvetítése és hasznosítása. Ezért vagyunk, ezért dolgozunk a jövőben is.

Az MTA VATT irányába Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata felől az *Együtműködési megállapodás*ban foglaltaknak megfelelő konkrét megkeresés nem érkezett 2023-ban.

Megköszönve Szombathely Megyei Jogú Város és a Nemzeti Kulturális Alap támogatását, bízom benne, hogy a továbbiakban is együttműködhetünk tudományos és ismeretterjesztő rendezvényeink megvalósításában, és a résztvevők számára biztosítani tudjuk a magas színvonalú programokat.

Szombathely, 2024. március 13.

Magyar Tudományos Akadémia
Vas Megyei Tudományos Testület
2002
Prof. Dr. Vig Károly:/
elnök